

היכלי תורה

רשת
שיעורי
תורה

פרנס החודש
להחזיק שיעורי התורה
הרב אברהם ב. לוי הי"ד
לזכר נשמת אביו
הרב נחום זצ"ל
נלב"ע כ' תשרי תשכ"ג.

ערש"ק פרשת ויצא י' כסלו תשס"ז * דף היומי בבלי: ביצה דף ל"ה ירושלמי: שבת כ"ט

נושאי ה'דף' בעלון:

זמן איסור אכילה קודם קידוש
בליל ש"ק
וכיסוי פירות וזרעים בשבת
כשיש חשש שירטבו בנשם

(ביצה ל"ה)

מתנה בשבת יום טוב

(ביצה ל"ו)

פדיון הבן בשבת יום טוב

(ביצה ל"ז)

משה שפיר קאמרת

(ביצה ל"ח)

גדר שותפות ציבור ודין ריבית
בבנק

(ביצה ל"ט)

האכלת בעלי חיים ביום טוב

(ביצה מ')

ירושלמי ברבנות מלכות וגבאות

(ביצה מ"א)

והשבוע בעלון: היכלי הלכה

הפקד וזניה מן ההפקד בשבת ויום טוב

מתוך "פניני ההלכה - מתיבתא"

שואל נעניין וחשיב בהלכה

שאלות ודיונים הלכתיים

והשבוע - בעניין קריאת
עיתונים בשבת

כח התורה

בפרשת השבוע אנו למדים על גודל מעלת לימוד התורה כבסיס לבנין הבית. יעקב אבינו נצטוו על ידי הוריו ללכת ולחפש לו אשה. והנה מיד ביציאתו למטרה זו, הולך הוא לבית מדרשו של שם ועבר ללמוד תורה במשך ארבע עשרה שנה ברציפות. ומה עם ציווי הוריו? התשובה פשוטה ומובנת מאליה, לא יתכן להקים בית בישראל בלי שיהא מבוסס היטב על בסיס מוצק של תורה. ובפרט כאשר יעקב אבינו יוצא מבית הוריו, בית שספוג היטב באמונה בהקב"ה ומוגן היטב מבחינה רוחנית, והולך לביתו של לבן הארמי להמשיך שם בעבודת ה'. הוא יוצא מתוך אהלה של תורה "לעולם הגדול", עולם של שקיעה בעולם הזה ורדיפה אחרי חומריות. זהו נסיון גדול לעובד ה' שיוצא לעולם שכולו חומר, ועומדות לפניו שתי אפשרויות, או להתעלות מכך למדרגות עילאיות או חלילה לשקוע בצורה נוראה.

אכן, בעל חובות הלבבות כותב שהטעם שהקב"ה הצריך את ההשתדלות בפרנסה ובענייני העולם הזה, כדי שיהיה מקום לאדם להתנסות. אך תמיד יש לבדוק האם נסיונות אלו יהיו סיבה להתגברות ולהשגת מדרגות נעלות, או שמא סיבה לכשלון ואבדון נצחי? יעקב אבינו העריך כראוי את גודל ההזדמנות מחד, ואת גודל הסכנה מאידך, ולכן הוא הרגיש שלא שייך לגשת לנסיון זה מבלי להתחסן היטב בשנים של לימוד תורה במסירות נפש עילאית. ובאמת הכנה זו הכשירה אותו להחזיק מעמד בימים הקשים שבאו אחר כך בבית לבן בהצלחה גדולה, ואף להשתמש בנסיונות שעברו עליו כהזדמנויות להגיע לשלימות אישית בכל התחומים.

נשים לב לכך שבתחילת הפרשה יעקב אבינו מקבל נבואה בחלום, הוא זכה לנבואה זו כתוצאה של שנות העמל בתורה שקדמו לה. והנה כשממשיך לפדן ארם, ונכנס לעולם של נסיונות - עמל הפרנסה וגידול משפחה בתוך סביבה עויינת ומאיימת, ולאחר עשרים ואחת שנים קשות ומפרכות כשיוצא יעקב מבית לבן, הוא שוב זוכה לנבואה, אך הפעם זוהי נבואה יותר חשובה, נבואה בהקיץ לעומת הנבואה הקודמת שהיתה רק בחלום. משמעות הדבר, שההתעלות שיעקב אבינו זכה והשיג היתה מחמת המאמצים הגדולים שהתאמץ והתמודד כנגד גורמי העולם הזה ועווכריו, והם אלו שהביאו אותו למדרגה יותר נעלה מלפניו.

אך עלינו להבין שהסיבה הגדולה להצלחתו בנסיונות אלו, היתה מכח השנים ההם, אותם ארבע עשרה שנות לימוד בבית מדרשו של שם ועבר, שבהם יעקב הכשיר את עצמו על ידי שקיעות מוחלטת בלימוד התורה. וזהו דברי הגמ' (קידושין ל, ב) "בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין" - היצר הרע הוא חזק מאד ועובד בלי הרף, כפי שכותב בעל חובות הלבבות (שער החמישי - שער יחוד המעשה פרק ה) "ואתה ישן לו והוא ער לך". בחיי היום יום בטרדותינו המרובות ישנם הזדמנויות רבות מאד שהוא עלול להפיל אותנו מעבודתנו, והעצה היחידה להתגונן בפניו היא, לבנות את חיינו על יסוד מוצק של לימוד התורה, ובלא זה בל נשלה את עצמנו שמצבנו הרוחני סביר.

וכמו שכתב בעל ה'מסילת ישרים', (פרק ה בביאור מפסידי הזהירות) שאם הקב"ה ברא את היצר הרע והוא זה שאומר שאין לו תבלין חוץ מהתורה, פירושו של דבר שאין שום דרך אחרת! ואם מאן דהו חושב שהוא מצליח לחיות כיהודי טוב בלי לימוד התורה, מוכח שהוא איבד את הרגישות לענייני רוחניות, ואין לו מושג במה הוא לוקה. קביעות בלימוד התורה, ככל שיותר, מכניסה לתוכנו ולבתינו חיוניות רוחנית, ודרכה נוכל להפוך את כל חיינו משקיעות בחומריות להצלחה ברוחניות.

שבת שלום - הרב בנימין יעקובסון - מערכת 'היכלי תורה'

החומר בעלון מתוך מתיבתא

הגמרא של לומדי הדף היומי
לפרטים ועשיית מנויים

1800-22-55-66

העלון יו"ל ע"י המרכז העולמי להפצת הדף היומי
"זכרון משה" טל: 02-5377604

העלון מופץ בלמעלה מ-10,000 תיבות דוא"ל ע"י רשת "היכלי תורה"
טל: 55-30-1599 פקס: 03-5422711 דוא"ל: Tora10@bezeqint.net
להצטרפות לקבלת העלון נא לשלוח אמייל לכתובת הנ"ל.
הערות והארות יתקבלו בברכה!

This bulletin is available in English too! To subscribe e-mail us at tora10@bezeqint.net

זמן איסור אכילה קודם קידוש בליל ש"ק

בגמרא מבואר שהזמן שהשבת קובעת לחיוב מעשרות הוא משהחשיך ליל שבת. ובספר שערים המצוינים בהלכה (בסוגייתינו) כתב להסתפק אם חשכה היינו משעת השקיעה, שמאותה שעה השבת קובעת למעשר, או משעת צאת הכוכבים. ומלשון הרמב"ם שכתב 'משעה שנכנסת שבת' משמע שהזמן הוא בין השמשות, ודן שם עוד בדברי הראשונים. ונפקא מינה בזה לענין איסור אכילה לפני קידוש, לפי מה שנתבאר בפסחים (קה). שכשם שהשבת קובעת למעשר כך השבת קובעת לקידוש, ויש לדון אם החיוב לקדש הוא מיד בשעת השקיעה, או דווקא בצאת הכוכבים ועד אותה שעה עדיין מותר לטעום.

ובשו"ע הרב (או"ח סי' רע"א ס"ט) כתב, שמשגגיע בין השמשות אסור לטעום משום ספק שמא נתקדש היום, וכך כתב **במשנה ברורה** (שם ס"ק י"א). וכתב עוד, שאפילו אם עדיין לא קיבל עליו את השבת אסור לו לטעום, כיון שנעשה ספק חשיכה יש בו איסור אכילה. אך בשו"ת **מנחת אלעזר** (ח"א סי' לג וח"ב סי' י"א) כתב להתיר לאכול בערב שבת בין השמשות, והוכיח שרק בצאת הכוכבים שהוא וודאי חשכה אסור לאכול, עיי"ש במה שהביא ראיה לזה.

והוא הדין אם מקבל עליו את השבת קודם השקיעה, מיד באותה שעה אסור לו לטעום או לשתות (**משנה ברורה** שם), וכן אשה שהדליקה נרות אסורה באכילה ושתיה מיד, ויש מתירים לאשה לשתות מים קודם בין השמשות אע"פ שהדליקה נרות וקבלה שבת (**דעת תורה** סי' רע"א ס"ד), ויש שכתבו להתיר לשתות אפילו שאר משקים (**שו"ת באר משה** ח"ו סי' לו). ואשה חלשה תעשה תנאי בשעת הדלקת נרות שאינה מקבלת על עצמה את השבת עד לשקיעת החמה, ומותרת באכילה ושתיה עד השקיעה (**קצות השולחן** סי' עד בבדי השולחן ס"ק י"ז).

וכתב **במשנה ברורה** (סי' רע"א ס"ק י"ג), ששטיפת הפה בעלמא שלא לשם שתיה, מותרת גם לאחר בין השמשות קודם קידוש. ועל פי זה התיר **המנחת יצחק** (ח"ח סי' יח) למי שצריך לקחת כדורים בשבת, לשתות את הכדורים עם מעט מים משום שאינו מתכוין להנות מהמים, ומטעם זה גם אין מברכים על שתיה זו.

כיסוי פירות וזרעים בשבת כשיש חשש שירטבו בגשם

במשנה מבואר שפירות שהיו על הגג ויש חשש שירטבו ויתקלקלו בגשם, מותר לשלשל ולהורידן דרך הארובה ביום טוב אף שיש בדבר טירחה שאינה לצורך החג, שאם לא יעשה כן יתקלקלו ויבוא לידי הפסד, ולפיכך התירו לו טירחה מועטת אף שאינה לצורך החג. וכל זה דווקא ביום טוב, אבל בשבת אסור לעשות כן משום שבשבת החמירו ואסרו כל טירחה שאינה לצורך השבת, ומכל מקום לדעת רוב הפוסקים מותר לכסות את הפירות בשבת וראה אליבא דהילכתא.

ולפי זה כתב **בשו"ת לב חיים** (ח"ג סי' ט), שצמחים ואילנות הגדלים בקרקע ויש חשש שמחמת השלגים ינוקו ויתקלקלו, מותר לכסותן ביריעה וכדו' בשבת, וכמו שמותר לכסות פירות שבראש הגג ואפילו בשבת. וכתב עוד, שאף לדברי **המהרש"ל** שאוסר לכסות בשבת פירות שיכולים להתקלקל מפני הגשמים (**ראה אליבא דהילכתא**), מכל מקום לענין לכסות אילנות מפני השלגים מותר, כיון שההפסד והנוק מחמת השלג הוא הרבה יותר מהפסד המטר.

אבל **בשו"ת שבט הלוי** (ח"ד סי' לו) חולק וסובר שאסור לכסות בשבת אילנות וצמחים המחוברים לקרקע אפילו במקום שיש הפסד גדול אם לא יכוסו, כיון שאם לא יכוסו את הזרעים או הפירות הם יתקלקלו, ונמצא שבזה שהוא מכסה אותם הוא מייטיב את צמיחתן בקרקע, ויש בזה חשש של מלאכת זורע

מתנה בשבת ויום טוב

במשנה מבואר שאסור לקדש אשה בשבת ויום טוב כיון שהדבר דומה למקח וממכר שנאסר בשבת, ובדיעבד אם קידשו בשבת מה שעשו עשו וכמבואר באליבא דהילכתא. ודנו הפוסקים אם מותר לתת מתנה בשבת ויום טוב, או שמא גם נתינת מתנה היא בכלל הדברים שנאסרו בגזירת מקח וממכר. ו**ברמב"ם** (מכירה פ"ל ה"ז) כתב, המוכר או הנותן מתנה בשבת ויום טוב מכין אותו מכת מרדות ומכל מקום מעשיו קיימים, וכתב המגיד משנה שהמקור הוא מסוגייתינו. ומבואר בדעת הרמב"ם שאסור לתת מתנה בשבת ויום טוב. וכך כתב **במגן אברהם** (סי' שכ"ג ס"ק י"ב) שמה שהתירו לתת כלי הטעון טבילה לגוי בשבת, אין זה אלא משום שלצורך שבת התירו, אבל מתנה בשבת אסורה, וכ"כ עוד (**בסי' שו"ע** סי' טו) שצ"ע המנהג ליתן כלים לחתן בשבת שאינו נכון. וכדבריו פסק **במשנה ברורה** (סי' שו"ע ס"ק לג) שאסור לתת מתנה בשבת ויום טוב לפי שדומה למקח וממכר, ולכן מה שנהגו לתת מתנה לחתן שדורש כנהוג אין מנהג זה נכון, שכן הדין שאסור לתת מתנה בשבת ויום טוב. וכתבו הפוסקים שאם רוצה לתת מתנה לחתן בשבת ויום טוב, יקנה את המתנה לחתן על ידי אחר מבעוד יום, ואם לא עשה כן יתכוין נותן המתנה שאינו נותן את המתנה למקבל עד מוצאי שבת.

אולם **הבית מאיר** (אה"ע סי' מה, הובא בפתחי תשובה שם ס"ק א) כתב להוכיח מהגמרא בביצה (יד:) משלח אדם תפילין ביום טוב כיון שראויים להניחם בחול, שמותר לתת מתנה בשבת ויום טוב, וכך נפסק **בשו"ע** (או"ח סי' תקט"ז ס"ג). ומה שכתב הרמב"ם לאסור, זהו דווקא בקרקע שהדרך להקנותה על ידי קנין סודר, וכן כל דבר שנותן בקנין סודר אסור בשבת, מפני שהוא דרך מקח וממכר האסור בשבת ויום טוב, אבל בנתינת מטלטלין במתנה מיד ליד אין שום איסור. וכ"כ **בשו"ת עבודת הגרשוני** (סי' כ"ה) לענין נתינת בהמה מבכרת לנכרי בשבת כדי לפטור את בנה מן הבכורה, והוכיח מדברי התוס' בעירובין (סו. ד"ה יפה עשיתם) ובמרדכי שם, שמותר לתת מתנה בשבת. אך רוב הפוסקים חולקים וסוברים שאסור ליתן מתנה בשבת ויום טוב, ומה שהוכיחו מהגמ' בביצה שמותר, דחו הפוסקים דשאני התם לפי ששמחת יום טוב הוא שמקבל מתנה מחברו וצורך מצוה הוא, אבל שלא לצורך מצוה אסור לתת מתנה ביום טוב, הן בקנין סודר והן בקנין משיכה [וראה **שו"ת כתב סופר** (או"ח סי' נ"ט) שכתב שהאיסור אינו אלא על המקבל ולכן מותר לתת מתנה לגוי, וראה עוד **שו"ת יהודה יעלה** (או"ח סי' פ"ג, ואה"ע סי' קי"ט), ו**שו"ת אבני צדק** (או"ח סי' ג) ועוד שאוסרים, ובדעת **המאירי** (ביצה י"ז) שמתיר לשלוח מתנה ביום טוב].

ולענין נתינת מתנה לצורך מצוה כתב **המגן אברהם** (שם) שמותר, וכן כתב **המרדכי** (ביצה פ"ב סי' תרע"ו) לגבי להקנות לולב ואתרוג ביום טוב, שמותר לאדם לתת אתרוג או לולב במתנה לחברו ביום טוב ראשון של סוכות כדי שהלה יוכל לקיים בהם את המצוה, כיון שהוא לצורך קיום מצוה. ו**באליה רבה** (שם ס"ק י"ט) כתב ללמד זכות על המנהג להעניק דורון דרשה לחתן, שגם זה נחשב לדבר מצוה לשמח חתן וכלה ולהגדיל כבוד התורה, וכיוצא בזה כתב **בהגהות חתם סופר** (שם).

וכתב **המשנה ברורה** (סי' תקט"ז ס"ק ט), שאפילו במקום שהתירו לעשות קנין בשבת, לא התירו אלא דוקא קנין משיכה אבל לא קנין סודר, לפי שקנין סודר דומה ממש למקח וממכר ולא התירוהו אפילו לצורך מצוה, אבל קנין משיכה אינו נראה כל כך כמקח וממכר (ראה שם במחצית השקל ס"ק י"ט).

המשך (צילח דף ל"ה)

בשבת. והביא שכן מפורש בירושלמי (שבת פ"ו ה"ב), שהעושה בתים להציל הצמחים מפני גשמים מרובים וריחות, הרי זה תולדה דזורע.

יום ראשון י"ב כסלו

צִיָּה ל"ז

יום שני י"ג כסלו

צִיָּה ל"ח

פדיון הבן בשבת ויום טוב

בגמרא מבואר שכל דבר שראו בו חכמים שדומה למקח וממכר אסורוהו בשבת ויום טוב. וכתבו הריב"ש (בתשובה סי' קנז) והתרומת הדין (ח"ב סי' רלג) שאין פדיון את הבן בשבת, וכך נפסק בשו"ע (או"ח סי' שלט ס"ד, משנה ברורה ס"ק כז) לפי שהפדיון דומה למקח וממכר, שהרי האב צריך להקנות את המטבעות לכהן, ואין עושין קנינים בשבת כמבואר במשנתנו. ואפילו אם הפריש האב את המטבעות מערב שבת גם כן אינו מועיל, כיון שהפרשה אינה כלום, משום שעיקר הפדיון הוא בנתינת המטבעות מהאב לכהן, ואסור לעשות כן בשבת. עוד כתבו, שאף אם גדר נתינת המעות מהאב לכהן הוא כפריעת חוב, גם פרעון חוב נאסר בשבת (כמבואר בשבת קמט.). עוד טעם לאסור כתב הריב"ש, שאם הפדיון הוא בסלעים טבועים העומדות לקנות בהם, אסור לטלטלם בשבת, ואם יפדו בהן בשבת יעברו על איסור לטלטל מוקצה בשבת.

ומדברי הריב"ש נראה שכשם שאסור לפדות בשבת כך אסור לפדות ביום טוב, כיון שכל הטעמים הללו שייכים גם ביום טוב, וכן כתב הש"ך (יו"ד סי' שה ס"ק יב) בשם הריב"ש, וכך פסק בשו"ת נודע ביהודה (תניינא יו"ד סי' קפז) שנשאל על עריכת פדיון הבן שחל ביום ראשון של ראש השנה והשיב לאסור, וכדברי הריב"ש (וע"ע שער המלך שבת פכ"ג הי"ד באריכות, ובשו"ת מהרש"ם ח"ב סי' מג).

בשו"ת מהר"ם שיק (יו"ד סי' רצו וסי' שא) הקשה מדוע לא יוכל האב לפדות את בנו בשבת ויום טוב על ידי שיתן את המטבעות לכהן במתנה על מנת להחזיר, לפי המבואר במגן אברהם (סי' שו ס"ק יד) שדווקא מתנה גמורה אסור לתת בשבת ויום טוב אבל מתנה על מנת להחזיר מותר לתת. וכתב לתרץ, שלכן הביא הריב"ש כמה טעמים לאסור, כדי לתת טעם לכך שאין האב חייב לתת את המטבעות במתנה על מנת להחזיר, כיון שצריך לומר 'בפדיון בני' והרי זה דומה למקח, וגם כיון שהוא כפרעון חוב שאסור בשבת.

וכתב המהר"ם שיק (שם בסי' שא), שאם עבר האב ופדה - בנו פדוי, וכמו בכל הדינים שנאסרו בסוגייתנו וכמבואר בשו"ע (סי' שלט ס"ד) שכולם אם נעשו שוגגין או מזידין או מוטעין מה שעשה עשוי. ויש מן האחרונים שדנו בזה, לפי המבואר במקנה (אה"ע ריש סי' כח) שהנותן מתנה בשבת ויום טוב לא חלה המתנה, לפי דעת הסמ"ע (חומ"מ סי' רח) שבקנין הנעשה באיסור בשבת אמרינן אי עביד לא מהני, ולכן גם פדיון הבן לא נקנו המעות ולא נפדה הבן (ראה אוצר פדיון הבן פי"ז הערה יב. וראה עוד במה שדן המהר"ם שיק שם בדין אי עביד לא מהני).

האשה ששאלה מחברתה ומים ומלח לעיסתה הרי אלו כרגלי שתיהן (ביצה ל"ז.)

בענין האכילה נמצא במשנה במסכת ביצה (לז.). האשה ששאלה מחברתה תבלין, ופירש רש"י ז"ל והרע"ב ז"ל לקדרתה, ומים ומלח לעיסתה, הרי אלו כרגלי שתיהן. נמצינו למידין מזה שהתבלין לקדרה ומים ומלח לעיסתה שתיהן עיקרים באכילה. ויש לומר בזה, כי שניהם רומזים לעצמות הקרושה באכילה, שהוא צורך חומר הגוף שנקרא עיסה, כידוע (תנחומא שמיני, ח) שבריאת האדם עפר מן הארמה נקרא בלשון גיבול עיסתו, ומצד חומריות הגוף עומד להתקלקל ח"ו בקלקולים. ובפרט מתוך אכילה מצד התאוה הנקרא שאור שבעיסה.

(גאע חזוניה, פסג)

משה שפיר קאמרת

בגמרא מובא שרב ספרא הקשה קושיא לרב אושעיא, והקדים לקושייתו את הלשון 'משה שפיר קאמרת'. ופירש רש"י (ד"ה משה) 'ביקרא דמשה קא משתבע' כלומר שנשבע שטענתו על רב אושעיא היא אמיתית. ולשון זו של שבועה ביקרו של משה נמשך גם בדורות מאוחרים במדינת תימן, וכמו שמספר בעל ה'אבן ספיר' (ח"א פכ"ב דף נו.) בביקורו במדינת תימן, שהם מורגלים מאוד בשבועת ביטוי על כל דבר קטן וגדול ומיד קופצים ונשבעים 'דת משה', וכתב שם בהג"ה שענין זה דומה לסוגייתנו שהיו נשבעים ביקרו של משה, ועל זה כתב הרמב"ם (ספר המצוות מ"ע ז) שאסור להישבע בדבר מכל הנבראים כמו המלאכים והכוכבים כי אם על צד חסרון זה שנשבעים בו, וכגון שיאמר באמונת השמש וכוונתו תהיה להישבע באמונת אדון השמש, ועל הדרך הזו ישבעו אומנתו בשם משה רבנו, וידוע שהנשבע ירצה לומר באלהי משה או במי ששלח משה. ומבואר בדברי הרמב"ם שרגילות היא באומנתו להישבע בשמו של משה, וכמו שנשבעים עד זמנינו בתימן (ראה עוד שו"ע המקוצר הלכות נדרים ושבועות סי' קסח הערה כב).

אמנם יש שפירשו לשון 'משה שפיר קאמרת' באופן אחר, שכוונת רב ספרא היתה לכוונת את רב אושעיא בשם משה, והוא על פי דברי המקובלים שכתבו שבכל דור ודור יש בנשמות הצדיקים ניצוצות מנשמת משה רבינו (ראה אור שמח תשובה פי"ד הי"ד ועוד). ולפי זה כתב מהר"י פלאגי (פדה את אברהם מערכת התי"ו אות ד) שאף שבדברי המקובלים יש אזהרות חמורות שלא יהיה אדם אלמן אלא אם נתאלמן מאשתו ישא אשה אחרת, מכל מקום כיון שמבואר בזהר (נשא קמז.) שמיכאל תבע את משה רבינו על שפרש מן האשה והקב"ה היפך בזכותו של משה שכיון שכבר קיים פריה ורביה אינו צריך לישא אשה, כך גם כל צדיק כיון שיש בו ניצוץ מנשמת משה רבינו שעל שם זה קרא רב ספרא את רב אושעיא משה, לכן יכול גם כל צדיק להישאר אלמן ואינו בכלל אזהרת המקובלים להתחייב בנישואין עם אחרת.

כי סליק רבי אבא אמר יהא רעוא דאימא מלתא דתתקבל (ביצה ל"ח.)

הן לא יאמינו לי ולא ישמעו בקלי כי יאמרו לא נראה אליך ה'. ויאמר אליו ה' מזה בידך ויאמר משה. ויאמר השליכהו ארצה וכו'. וינס משה מפניו. ויאמר ה' אל משה שלח ירך ואחוז בזנבו וכו'. והיה למטה בכפו (שמות א א-ד). וג"ל על דרך הרמז, כי כתיב כי אתה תבוא את העם, ואמרו (סנהדרין ח.) טול מקל והך על קדקדם, כי המנהיג לא ירא ולא יחת ולא יחר פני איש אם הולך בשליחות ה', רק יעשה דרכיו לשם פעלץ אם עושה עבור כבוד ה' להודיע את חוקי ה' ותורתיו, כמו שפירש בח"ס ז"ל כי סליק ר' אבא אמר יהא רעוא דאימא מילתא דתתקבל ואוחינו עליה (ביצה לח.) משום דמה לו אם יקבלו או לא, אין לו שום דבר בזה, כי יעשה מה שעליו, והנה לדרוש לעם ה' וזה מעיקרי המעלות שצריכין להיות במנהיג הדור. והנה משה סירב לילך בשליחות ה' להודיעם מה שדיבר אליו ה', כי אמר שלא ישמעו לו ולא יאמינו והיו לו כמה חששות, לכן אמר לו הקב"ה מה זה בידך כלומר איזה עצה יש בידך ע"ז ויאמר משה, דהיינו מטה המושל והמנהיג, ויאמר ה' השליכהו ארצה, כי צריך אתה להתרחק ממדה זאת, כי זה לא יאה תמיד למנהיג, רק השלך ארצה, כי הנהגה כזו תתהפך לנחש, וארס נחש כרוך בעקב הנהגה כזאת, אבל במקצת טוב עכ"פ לאחוז במדה זו אם השעה צריכה לכך לעיתים רחוקות, והכל לפי ראות עיני המנהיג, ולכל זמן ועת לכל חפץ, לכן אמר לו ה' שלח ירך ואחוז בזנבו, במקצת מן מדה הזאת מותר להשתמש לעת הצורך וההכרח, ואז כאשר אחז בזנבו ותהי למטה בכפו, שוב נעשה למטה ונמסר בידו ההנהגה ותכון לעד, ונכון על דרך הרמז ב"ה.

(דעת סופר, תינה)

יום שלישי ו"ך כסלו

צ"ה ל"ט

גדר שותפות ציבור ודין ריבית בבנק

בשו"ת חלקת יעקב (יו"ד סי' טו) כתב לדין בגדר שותפות של אנשים יחידים השותפים יחד ושותפות של ציבור, והנפקא מינה שביניהם לענין ריבית ודינים נוספים. שהנה מצאנו חילוקי דינים בין רשות שותפים של הרבה יחידים לבין רשות של ציבור, כמו לענין חטאת שמתו בעליה שהדין הוא שהולכת למיתה, ואילו בגמרא (תמורה טו.) מבואר שחטאת ציבור שמתו בעליה אינה הולכת למיתה, והיינו שדין זה הוא דווקא בחטאת ציבור ולא בחטאת של שותפים רבים. וכן קרבנות ציבור אין בהם דין סמיכה, ואילו בקרבנות של שותפים יש דין סמיכה. ובטעם הדבר ביארו האחרונים, שממון של ציבור אינו שייך לכל אחד ואחד מהציבור אלא הוא שייך לכלל בלבד, וכלל הציבור הוא כישות בפני עצמה, ולכן אין חיובי ואיסורי ממון זה חלים על כל יחיד ויחיד מהציבור (ספר זכרון יד שאול עמ' מז). ועל פי זה צידדו להקל בדינים שונים בחברה בע"מ שענינה הוא כממון ציבור. (וראה עוד שו"ת מהרי"א הלוי ח"ב סימן קכד, שו"ת מנחת יצחק ח"ג סימן א וסי' לא, ח"ד סי' טז וסי' יז, ח"ה סי' יא וח"ו סי' יט וסי' עא, וראה גם מועדים חומנים ח"ג סי' רסט שהאר"ך בבירור ענין חברה בע"מ).

אך בחלקת יעקב הוכיח מסוגייתנו שדין ממון ציבור הוא כשותפות רגילה. שבגמרא מבואר ששותפים שנדרו הנאה זה מזה אסור להם להנות מממון השותפות, ובכלל זה גם דבר של אותה העיר כגון בית הכנסת והתיבה והספרים, אבל מותרים להנות מממון הציבור ששניהם שייכים אליו, כגון בור שחפרו אנשיי בבל לטובת עולי הרגלים ומסרוהו לכל הציבור. ובטעם החילוק בין ממון של כל ישראל לממון של אותה העיר נחלקו הראשונים, רש"י (ד"ה ומוהר"ן) פירש, שבור של עולי בבל לא נתנום בני בבל מתחילה לכל ישראל לענין שיוכלו לאסור זה על זה אלא להשתמש בהם בלבד, ולפי זה גדר השותפות בבור של ציבור הוא כמו בבור של אותה העיר, אלא שבבור של עולי בבל הוגבלה בעלותם של השותפים שלא יוכלו לאסור זה על זה. ועל דרך זה כתב הר"ן (נדרים מז:–מח.). והרמב"ם (פירוש המשניות נדרים פ"ה מ"ד) פירש שאף שיש לכל אחד מישראל קנין בבור של עולי בבל, מכל מקום חלק זה הוא מועט מאד ולכך אין חוששין לו. ומכל מקום מבואר שגם בבור של עולי בבל יש מעיקר הדין דין של שותפות רגילה שיכולים בני השותפים לאסור חלקם זה על זה, אלא שמשטעמים מיוחדים אין יכולים לאסור, או משום שהוגבלה בעלותם לענין איסורים או משום שהממון המגיע לכל אחד הוא מעט מאוד, ונמצא מבואר שגם ממון של ציבור הוא כממון של שותפים רגילים. וכן יש ללמוד גם ממה שיכולים לאסור את ממון בני העיר זה על זה אף שבאמת גם הוא ממון ציבור, הרי שממון ציבור הוא ממון שותפים השייך לכל אחד ואחד מהציבור.

ומכל מקום כתב בחלקת יעקב, שדין ממון ציבור אינו ככל שותפים ממש, כיון שבכל שותפות אם אחד מהשותפים יוצא מהשותפות הרי הוא צריך להקנות את חלקו לאחרים, וכן אם נכנס שותף חדש לשותפות צריך לקנות חלקו מאחרים. מה שאין כן בממון ציבור שאין צריך שום קנין, אלא כל הנמנה על ציבור זה שהממון שייך לו - הרי יש לו חלק בממון זה בלי שום קנין, וכגון בממון של בני העיר, שכל הבא לגור בעיר זוכה בממון וכל היוצא ממנה מפסיד חלקו בממון, בלי לעשות שום קנין בממון זה. עוד חילוק יש, שבממון שותפות כל אחד אחראי בממונו לממון השותפות, מה שאין כן בממון ציבור אם באו חובות על ידו, אין בני הציבור צריכים לפרוע מממונם את החובות. ועל פי חילוקים אלו צידד החלקת יעקב לומר, שאין איסור ריבית נוהגת מן התורה בבנק שהוא חברה של ציבור (עיי"ש), ומכל מקום מדרבנן ודאי יש בו איסור ריבית, וחלילה להתיר בלי היתר עיסקא.

יום רביעי ט"ו כסלו

צ"ה מ'

האכלת בעלי חיים ביום טוב

שנינו במשנה שאסור להאכיל את הבהמות המדבריות ביום טוב, כיון שאדם מקצה דעתו מהם בערב החג, אבל בהמות שבביתו של אדם מותר להאכילם ביום טוב משום שאין אדם מקצה דעתו מהם בערב יום טוב, וכך נפסק בשולחן ערוך (סי' תצ"ט ס"ב) שדגים ועופות שהם מוקצה אין משקין אותם ביום טוב ואין נותנים לפניהם מזונות. וראה אליבא דהילכתא שנתבאר להלכה שכל בהמה שאינה מחוסרת צידה מותר לתת לפניו מזונות.

ועל פי זה נוהגים היום להאכיל חיות שבבתים, כגון ציפורים, חתולים, דגי נוי ועוד, כיון שאין חשש שיבוא לצוד אותם, ולכן מותר להאכיל אותם ביום טוב אף על פי שמוקצים הם ואין ליגע בהם. אולם כל ההיתר הוא דווקא בבעלי חיים שמזונותם עליו, אבל חיות של הפקר או חיות שאוכלות מעצמן ואין מוטל על האדם להאכילן בכל יום, אסור לתת לפניהם אוכל ביום טוב. ולפי זה כתב המשנה ברורה (סי' שכד ס"ק לא) שלא יפה עושים אלה שמפזרים גרגרי חיטה או שיירי פשטידה לפני הציפורים בשבת שירה, שכיון שאין מזונותם מוטלין עליו אסור להאכילן. ומכל מקום יש מן הפוסקים שכתבו שמנהג ישראל תורה, ובערוך השולחן (שם ס"ג) נתן בזה טעם, כיון שאין אנו טורחים בשבילם אלא בשבילנו, שמורגל בפי ההמון שהעופות אמרו שירה על הים ולכן אנו מחזיקין להן טובה, ואם כן הכוונה היא כדי לזכור שמחת שירת הים ואין איסור בדבר, והביא עוד שיש מי שכתב, שכיון שכוונתנו לשם מצוה מותר. וכן כתבו ברעת תורה (שם סעי' יא), נמוקי אור"ח ועוד פוסקים. (וע"ע שמירת שבת כהלכתה כפ"ז הערה ע בשם הגרש"ז אויערבאך, לתרץ מה שמשמע מהמשנ"ב במקום אחר שגם חיות שאין מזונותם עליו שמוותר להאכילן).

וכתב בערוך השולחן (סי' שכד ס"ב), שכל בעל חי שאינו מוצא מזון והוא רעב, מותר לתת לפניו מזון בשבת ויום טוב באקראי, כיון שכתוב ורחמינו על כל מעשיו, ולכן מותר לתת אוכל לפני הכלב אף על פי שאין מזונותיו עליו, והביאו הפוסקים את דבריו.

בעלי חיים שאינם אוכלים אלא בליטוף או המראה וכגון אווזים, כתב במשנה ברורה (סי' שכד ס"ק כז) בשם המגן אברהם שיפטמם על ידי גוי, ואם אין גוי מותר אפילו על ידי יהודי, ועדיף על ידי קטן, ויש אוסרים על ידי יהודי בכל אופן. אולם האחרונים הביאו הרבה פוסקים שסוברים שאם אין גוי מותר על ידי יהודי, כמו שפסק המגן אברהם (ראה שו"ע הרב שם ס"ו ועוד).

ואמרו ליה רבנן לא מדבריות הן

גם עוד נרמז ראש הגמרא אות ב' וסוף הגמרא נו"ן הרי בן, וגם עוד המשנה של מסכתא זו ראשה אות ב' וסופה אות ר' הרי צירוף בר שהוא תרגום של בן רמז שהעוסק במשנה ובגמרא נקרא בן להקב"ה דכתיב אספיה אל חק ה' אמר לי בני אתה. גם יובן נרמז באותיות בן בראש וסוף ללמוד עיקר לימוד המסכתא הוא לעשות בה פריה ורביה שיוליד ממנה חרושי תורה הנקראים בנים ולכן מתפללין ברה"ק ויוה"כ שערי פריה ורביה בתורה וכמו שהשיב בן עזאי על אשר לא נשא אשה נפשי חשקה בתורה כלומר הנני מוליד ממנה בנים ולכן נרמז כאן אותיות בן. ונ"ל בס"ד לכן מסכתא זו נקראת בפי הכל בשם ביצה וקשה דהו"ל לקראה בשם יו"ט וכן היא נקראת במקצת בספרי הראשונים אך נראה בחרו לקרותה בשם ביצה כתיבה הראשנה של המשנה לרמזו כמו שהתרגולת דרכה להוליד ביצה בכל יום כן הלומד מסכתא יוליד ממנה חרושי תורה בכל יום וכמו שהביצה נולד ממנה אפרוח כן חרושי תורה חרוש נולד מחירוש ע"ד שאמרו בינה שמבין דבר מתוך דבר.

כפתור ופרה

אמרות קודש מגדולי ישראל
לפי סדר הדף היומי

**ודלמא שאני התם דאיכא בטול בית המדרש אבל הכא
דליכא בטול בית המדרש לא וכו' אי נמי לאיזן גיטא
התם היינו טעמא דליכא הפסד ממון וכו' (ביצה ל"ה):**

דעות החלוקות דהראשון סובר דחשיבות בהמ"ד מעולה מן הפסד ממון, ואיזן ס"ל דהפסד ממון מעולה הוא יתכן עפ"י דאיתא במס' ברכות דיש אדם שנפשו חביבי עליו ויש אדם שממונו חביבי עליו מנפשו זהו בהמ"ד היינו נפשו והפסד ממון הוא ממונו ויש שחביב לו נפשו ויש חביב לו ממונו. (משנת סיני)

ואלו הן משום שבות וכו' ולא מרקדין (ביצה ל"ו):

ענין יו"ט שני של גליות. איתא ברמ"ק הטעם שבחז"ל אין יכולין לסבול הקדושה דיום הראשון. ונראה דהנה כ"ק אבי ארומ"ר זצללה"ה אמר הטעם דאין מרקדין ביו"ט (ביצה לו:), משום דיו"ט הוא פנימיות וע"כ (פסחים קט.). אין שמחה אלא בבשר שלמים שהוא פנימיות, ועתה הוא בין, שיין נמי הוא פנימיות ומיפקד פקיד (שם לג:), ומשכנס יין יצא סוד (עירובין סה:). וע"כ אין מרקדין שזה באברים החיצוניים היפוך הפנימיות, ודפח"ח. והנה בגלות הכל הוא נגלה, וכתב המהר"ל שזה לשון גלות מלשון נגלה, ובמדרש (ויק"ר פ' י"ט סי' ד') ויגל את מסך יהודה גלה דכסי, ובכתבי האר"י שאפי' סודות התורה נמסרו בעוה"ר לחיצונים, וע"כ הוא היפוך לשמחת יו"ט כנ"ל. לזאת תקנו חז"ל עזר מעט לעשות ספיקא דיומא, וכל דבר שהוא ספק הרי איננו בהתגלות, על ידי כך נוכל לשמוח בשמחת יו"ט שמהותו פנימיות כנ"ל.

כי סליק רבי אבא אמר יהא רעוא דאימא מלתא דתתקבל (ביצה ל"ח):

נראה לפרש הכוונה, כי במקום שמכירים את הדרשן שהוא אדם גדול ומצויין אזי דבריו נשמעים אף שאינו מדבר אלא פשוטי הדברים אך שצריכים להתנהג בני א-ל חו, כי הבעל דרשן בעצמו עושה רושם, יען שמכירים אותו שהוא אדם אשר אצלו לא המדרש עיקר אלא המעשה, אבל כאשר הדרשן הזה יעזוב את מקומו וילך למרחקים למקום שאין מכירים טיבו ומהותו אזי אם לא ימצא חן בדיבוריו לא יפעלו דברותיו על לב השומעים, ע"כ התפלל רבי אבא כד הוי סליק לארץ ישראל, למקום שאין מכירין אותו, יהא רעוא דאימא מילתא דתתקבל כלומר, שדבריו ימצאו חן בעיני העם השומעים.

הכא במאי עסקין למלאות וברש"י מים שעלו בכדו הן המבוררין מן השמים לחלקו (ביצה ל"ט):

פעם אחת, למד הרבי ר' בונם זי"ע הסוגיא דשלהי ביצה (דף לט:), פירוש רש"י, שכל אחד ממלא, שהמים שעלו בכדו הן המבוררין מן השמים לחלקו. ע"ש בד"ה 'הכא במאי'. וסיפר, מעשה שהיה אצל הרבי מנעשכזי ז"ל. פעם אחת בשעת הסעודה הביאו לו בקבוק יין, ונתן גם לכמה אנשים מאותו הבקבוק, והיה יינו טוב מאד שאין בנמצא כמוהו. והיה לפלא מאד. והיין שנתן לאחרים גם מאותו הבקבוק, היה גרוע מאד, שבכלל לא היה דמיון בינו ובין היין הקודם. ועיין במס' ב"ב (דף צו:), חמרא אכתפיה דמאריה שאור, כו'. ויען אשר בעצמי שמעתי מרבינו זי"ע דבר זה, חביב עלי מאד. על כן, רשמתי לי הדברים, כי גדולים מעשה הצדיקים, אפילו סיפור מעשיהם. וכן היה במצרים, שהיה מים ודם בכלי, וישראל שתי ממנו מים, והמצרי דם. ממש כמו שכתוב בתדבא"ר פרק ז'.

(משנת סיני, ר"ה ביצה)

**החומר ממדור "כפתור ופרח" מתור
מתיבתא הגמרא של לומדי הדף היומי
לפרטים ולהזמנת חוברת דוגמא חינם
חייגו 1800-22-55-66**

עשה עכשיו מני **מתיבתא** במחיר מיוחד
חייג למוקד המנויים: 1800-22-55-66
לומדים עם מתיבתא

ירושה ברכנות מלכות וגבאות

בגמרא מבואר מלך שמלך בניסן אף על פי שהוא מלך בן מלך ונמנו עליו מאדר בכל זאת אין מונין לו שנה אלא מניסן הבא. וכתב הרמב"ם (מלכים פ"א ה"ז) שמאחר שמושחין המלך הרי זה זוכה לו ולבניו עד עולם, שהמלכות ירושה שנאמר (דברים ז', כ) 'למען יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו בקרב ישראל, ולא המלכות בלבד אלא כל השררות וכל המינויין שבישראל ירושה לבנו ולבן בנו עד עולם. ומבואר שהרמב"ם סובר שבכל מינוי הבן יורש את אביו ובלבד שיהא ראוי לתפקיד כמו שכתב בהמשך דבריו. וכן פסק הרשב"א בתשובה (ח"א סי' ש) לענין שליח ציבור, שהבן יורש את אביו ונמנה תחתיו אף על פי שיש אחר יותר ראוי ממנו, כיון שהוא גם כן ראוי.

ובשו"ת חתם סופר (או"ח סי' יב) הקשה על הרמב"ם מסוגייתינו שמבואר שאפילו בבן מלך יש דין של מינוי, ואילו לשטת הרמב"ם שיוורש את אביו ללא מינוי, הרי שאין צריך שום מינוי. ותיירץ החתם סופר, שמכל מקום אף במי שיוורש את אביו שייך בו דין מינוי שצריכים לדון האם ראוי הוא למלא מקום אבותיו, וכמבואר ברמב"ם שאם אינו ממלא מקום אבותיו אינו מולך תחתיו.

וכן כתב הרמ"א (יו"ד סי' רמה סעי' כב) לענין רבנות, שמי שהוחזק לרב בעיר אפילו החזיק בעצמו באיזה שררה, אין להורידו מגדולתו אף על פי שבא לשם אחר גדול ממנו, ואפילו בנו ובן בנו לעולם קודמים לאחרים כל זמן שממלאים מקום אבותיהם ביראה והם חכמים קצת.

אבל בשו"ת מהרשד"ם (סי' פה, הובא במגן אברהם סי' נג ס"ק לג) יצא לחדש שלענין רבנות אין דין ירושה, ולמד כן מהגמרא ביומא (ע"ב): אמר רבי יוחנן שלשה זירים הן של מזבח ושל ארון ושל שלחן, של מזבח זכה אהרן ונטלו, של שלחן זכה דוד ונטלו, של ארון עדיין מונח הוא כל הרוצה ליקח יבא ויקח. וביאר המהרשד"ם שכוונת הגמרא לומר שלענין תורה אין בו דין ירושה ודלא ככהונה ומלכות. ובשו"ת חתם סופר (שם) דחק אף בדברי הרמ"א לומר שאין כוונתו לומר שיש ירושה אלא על שאר שררות אחרות, אבל לא לענין הרבנות שבזה ודאי אין דין ירושה.

ונחלקו הפוסקים בדינו של גבאי בית הכנסת אם גם הוא בכלל שררה, ובנו של הגבאי יורש אותו כשהוא ראוי למלא את מקומו, או שמא אינו שררה ואין בו דין ירושה. דעת הבית יצחק (יו"ד ח"ב סי' ע) ששמש בית הכנסת הוא בכלל המינויים ויש בו דין ירושה, וכן מבואר בתשובת הרדב"ז (ח"ו סי' ב' ע"ב) ששמש בית הכנסת אין מורידיים אותו משררתו אלא אם כן עבר עבירה בפרהסיא (והביאו הברכי יוסף או"ח סי' נ"ג, והשערי תשובה שם ס"ק לא). אך בשו"ת צור יעקב (סי' רצו) כתב, שאין בשמשות בית הכנסת שום מינוי ואינו אלא לשמש את הבאים להתפלל ולהדליק נרות ולהביא מים, ואין זה לא מינוי ולא שררה כיון שגם הגבעונים ראויים לזה להיות חוטבי עצים ושואבי מים. ובשו"ת חזון נחום (ח"א קונטרס דברתי בחזון פרפר טז) יישב דברי הבית יצחק וכתב, שאף שעבודת הגבאי היא גם בדברים שאינם שימושי שררה, מכל מקום עוד לו משרה כבודה מזו לקרוא את האנשים לעליות לתורה ושאר כיבודי בית הכנסת ואחריות לדברי המצווה של בית הכנסת, והרי זה מינוי של כבוד שיש חזקה עליו לגבאי ומורישו לזרעו אחריו.

**חתוך "פניני הלכה"
חתיבתא**

הפקר וזכיה מן ההפקר בשבת ויום טוב

מבואר במשנה (**ביצה ל"ג**) שאסור להדליק אש ביום טוב, לא על ידי שפשוף חתיכות עץ או אבן זו בזו, ולא על ידי סוג עפר שמוציא ניצוצות כשחופרים בו, ולא על ידי רעפים שעל הגג שהתחממו עד כדי שאפשר להוציא מהם אש, ולא על ידי כלי זכוכית מלאה במים שמונחת כנגד השמש שדרכה להצית אש בקש שמונח נגש קרני השמש. ונתבאר בגמ' (**לג**): הטעם שכל אלו אסורים, לפי שהמדליק אש כזו הרי הוא מוליד ביו"ט, וכל דבר שנולד ביו"ט אסור, שגזרו בו רבנן לפי שדומה לעושה מלאכה (**רש"י ביצה כג. ד"ה דקמוליד**), וכך נפסק בשולחן ערוך (**סי' תקב ס"א**) שאין מוציאין אש לא מן העצים ולא מן האבנים ולא מן העפר.

מבואר במשנה (**ביצה ל"ו**): שאסור להקדיש שום דבר להקדש בשבת ויום טוב, וכך נפסק בשולחן ערוך (**סי' שלט סעי' ד**). ובמשנה ברורה (**שם ס"ק כג**) הביא טעם לכך בשם רש"י (**לז**). לפי שעל ידי שמקדישו להקדש הרי הוא מוציא מרשותו לרשות הקדש, ודומה למקח וממכר שמוציא מרשות זה ונותן לרשות אחר, וכמובא באליבא דהילכתא. ונחלקו הפוסקים אם מותר לאדם להפקיר חפץ בשבת ויום טוב, דעת הפרי חדש (**או"ח סי' תלד**) והשער המלך (**לולב פ"ח ה"ב**) ורבי עקיבא איגר (**ח"א סי' קעד**) בשם הרמב"ן (**בליקוטים ריש פסחים**) והריטב"א, שאסור להפקיר בשבת כיון שגם המפקיר מוציא את החפץ מרשותו לרשות הפקר, והרי זה דומה למקח וממכר.

אולם דעת הברכי יוסף (**או"ח סי' רמו סק"ד וסי' שלט סק"ח**) והדעת תורה (**סי' יג ס"ג**) בשם המאירי (**שבת קכז**), שמותר להפקיר בשבת ויום טוב, לפי שדווקא בהקדש החפץ יוצא מרשות המקדיש ונכנס לרשות הקדש, אבל בהפקר אין החפץ נכנס לרשות אדם מסוים, ואינו דומה כלל למקח וממכר, ולפיכך יש להתיר (**וראה שדי חמד כללים מערכת ה סי' ק, כל השיטות בזה**).

ומכל מקום לצורך מצווה התירו רוב הפוסקים להפקיר חפץ בשבת ויום טוב (**ראה שד"ח פאת השדה מערכת ה סי' יד**), ולפי זה ביארו את דברי השולחן ערוך (**או"ח סי' תמד ס"ו**) שמותר לבטל את החמץ בערב פסח שחל להיות בשבת, ואתי שפיר גם לדעת הסוברים שביטול הוא מדין הפקר, ואם כן מותר גם להפקיר ממש את החמץ ולא רק לבטלו, וכ"כ בדעת תורה (**שם ס"ב**). אך בהגהות רעק"א (**שם ס"ו**) כתב בשם הרמב"ן (**הנ"ל**) שסובר שביטול אינו מטעם הפקר ולכן הותר בשבת, אבל להפקיר את החמץ אסור אף שהוא לדבר מצווה.

והמוצא מציאה בשבת ויום טוב, כתב הגאון רבי עקיבא איגר (**הגהות על המג"א סי' שלט ס"ק ו**) שמותר לו לזכות במציאה, אך בתשובותיו (**ח"א סי' קעד**) הביא ראיות לאסור ולהתיר. ומכל מקום כתבו בשם הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך שיזהר שלא יגביה את המציאה בקניין שניכר לכל, לפי שאז הדבר דומה שעושה מעשה קניין (**שמירת שבת כהלכתה פכ"ט סוף הערה פג**).

נושאים בהלכה
באספקלריית
גדולי הפוסקים

שואר בענין ומשיב בהלכה

שאלה שהגיעתנו לעלון "היכלי תורה":

**מה דין קריאת עיתונים בהשבת בימנו אנו?
מה דין החלקים של החדשות, הפוליטיקה, הכלכלה, מוספי הילדים, והמוספים לשבת קודש??
האם למשל מכתבים למערכת מותר לקרוא ורק את העיתון עצמו אסור?
ולפי זה מה דין לקרא סתם ספרים?
נודה לכם אם תעבירו שאלה זו לרה"ג דוב לנדאו שליט"א שיתן את פסקו.**

הגאון רבי דב לנדאו שליט"א משיב:

לגבי קריאת עיתון בשבת הנני להביא מאמר הלכתי שכתבתי בנושא:

שבת – יום מקודש הוא. יום שצריך להיות מוקדש למנוחה – להתעלות רוחנית; לא בכל דבר מותר להחזיק, ולא בכל דבר מותר לקרוא, כמו שנתבאר בשו"ע (או"ח סי' ש"ז), שנאסר לקרוא בשטרי הדיוטות, דהיינו שטרי חובות וחשבונות וכו'. וע"כ נשאלת השאלה האם בעיתון מותר לקרא או שמא לא. בשאלת יעב"ץ (ח"א סי' קס"ב) דן בנושא זה וכתב: "לענין לקרות בקורנטין, הנדפסים בכרכים ועיירות גדולות מדי שבוע בשבוע, להודיע בקרב הארץ חדשות וקורות המתרגשות מענייני המלחמות ושאר מאורעות, נראה לי פשוט שאינם בכלל איסור שטרי הדיוטות וכו', דאיכא צער למונע לקרותו, בפרט הרגיל לקרותו, שנפשו שוקקה וכוספת לדעת המתחדש בהם, על כן היה נראה בעיני היתר גמור לכו"ע. אמנם עדיין חוכך אני להחמיר מטעם אחר, דהיינו מפני שבסופן רגילים להודיע ג"כ הסחורות וקרקעות וכלים הנמכרים ושאר ענייני משא ומתן ועסקי תגרים, שזה וודאי אסור לקרותו בשבת. ואם תאמר יזהר מלעיין בדברים הללו הנזכרים ונתירנו, יש לומר סחור סחור לכרמא לא תקרב.

וכן במשנה ברורה (סי' ש"ז ס"ק ס"ג) כתב לענין קריאת צייטונגין בשבת, אף שבתשובת שבות יעקב מקיל בזה, הרבה אחרונים אוסרים, מפני שיש בהם ידיעה מענייני משא ומתן.

במכתבי תורה מאדמו"ר זצ"ל מגור (מכתב ל"ט) כתב: "האמנם אני מהמחזיקים ומסייעים בהופעת מכתב העיתים ה"יוד", עכ"ז כאשר שמעתי כי נעשה קבע באיזה בתי החסידים לקרות המכה"ע בבתי השטיבלך, אבקש להשתדל למנוע מזה, כי בית החסידים מקדש מעט, מקודש רק בעסק תורה ותפילה וכל מידי דקדושה. וכן דבר הקריאה גם בבית בעתים המקודשים בשבת ויו"ט, שהגם שבספרי האחרונים מקילין, אולם המדגילים בשם החסידות לפני משורת הדין, עליהם לאחוז בשיטת היש אומרים שהביא הרב רש"ז ז"ל בא"ח (סי' ש"ז סק"ב) למנוע בשבת ויו"ט הלימוד בכל ספר החכמות וכו', רק בד"ת ויראת שמים. מובן כי כל הנ"ל הם מהדברים שצריך למימרניהו בניחותא, כי היכי דליתקבל, וכמאמר החכם דברי חכמים בנחת נשמעים".

ב"אז נדברו" ח"א סי' י"ב כתב: "ועניינם של תורה ומוסר מותר לקרות כל שאין בהם ידיעות של משא ומתן, דלא שייך מש"כ היעב"ץ לאסור לגמרי משום סחור סחור אומרים לכרמא לא תקרב, אלא אם יש ענייני מסחר דהויין מהדברים שנפשו של אדם מחמדתו, אבל לא מפני המאמרים של מדיניות או סתם חדשות, אף שגם בהם יש תאוה למי שהתרגל בזה".

בספר שלמי יהודא (פרק י"ב הערה נ"ח) הביא את דברי הגר"ב זילבר. וכן הסכים הגרי"ש אלישיב שעיתון חרדי אסור לקרוא בשבת ענייני משא ומתן. ותורה ומוסר – מותר. ובענייני חדשות וכדו' יש מקילים מטעם עונג.

ולאור זאת ברור שמי שנפשו חשקה בתורה ולא יסיר אזנו לשמוע מהנעשה בעולם גם בנושא החדשות, לא נשכנעו לקרוא בנושאים אלה בעיתון חרדי זה או אחר. אולם אלה הקוראים ושומעים ואינם חוששים לדברים אלה עליהם להעדיף את העיתון החרדי. וטוב עשו במערכת המודיע שבכל ערב שבת תודפס חוברת נפרדת שיש בה דברי תורה והשקפה בלבד, שהרי בוודאי יוכלו לעיין בו גם לומדי תורה ואף בשבת.

עיתון שאסור לקרא בו בשבת אם הוא מוקצה. באז נדברו כתב שחלקי העיתון שאסור לקרוא בהם, אינם אסורים בטלטול בשבת, מאחר וראויים הם לעטוף בהם חפצים.

אנו ממתנים לתשובותיכם והתייחסותכם

ניתן לשלוח שאלות בכל נושא בהלכה
לדוא"ל: Tora10@bezeqint.net

הכל הולך אחד הריאש

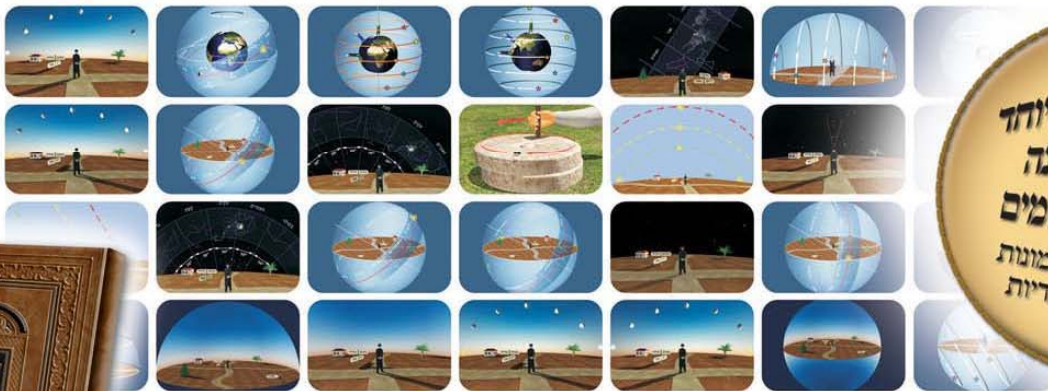

במסכת ראש השנה
מצטרפים ללומדי הדף היומי המנויים על
מתיבתא

הש"ס המבואר והמפואר של "עוז והדר" עם ההגהות והצינונים ערוכים מחדש
ועם

ביאורי הגמרא בעריכת צוות ענק של ת"ח

ביאורי רש"י • ביאורי התוספות • ילקוט ביאורים • אליבא דהלכתא • פניני הלכה • תמצית הדף • כפתור ופרח

ובסופו
נספת אסטרונומי מיוחד
על חכמת התמונה
ותנועת גרמי השמים
מלווה בעשרות תמונות
תלת מימד ייחודיות

מצטרפים לאלפי המנויים ומקבלים במתנה כרך מפואר ומיוחד של

מתיבתא - עם משנה ברורה המבואר

על סוגיא דחנוכה והלכותיה

במתיבתא - לומדים טוב יותר

תורה מפואר
בכלי מפואר

מוקד מנויים: 1800-22-55-66